

28.12.1998 r.

RPO/283956/98/II/JŁ

Sąd Najwyższy

Izba Karna

w WARSZAWIE

Wniosek

Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 13 pkt 3 w zw. z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz. U. z 1994 r. Nr 13, poz. 48 z późn. zm.) oraz art. 16 ust. 2 pkt 4 Ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r. Nr 109, poz. 471)

w n o s z ę

o podjęcie uchwały wyjaśniającej przepisy art. 521 Kpk oraz art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 1995 r. Nr 89, poz. 443) - których stosowanie w praktyce budzi wątpliwości, przez udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny oraz Rzecznik Praw Obywatelskich mogą na podstawie art. 521 Kpk wnosić kasacje od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie sądowe, które uprawomocniły się przed dniem 1 września 1998 r.

Uzasadnienie

W wyroku składu siedmiu sędziów z dnia 25 listopada 1998 r. sygnatura akt II KKN 425/98 wydanym w wyniku kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że przepis art. 521 Kpk stanowi podstawę prawną do wnoszenia kasacji przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich od orzeczeń kończących postępowanie sądowe, które uprawomocniły się po dniu 31 sierpnia 1998 r., ponieważ zgodnie z art. 1 przepisów wprowadzających Kpk z 1997 r. Kodeks ten wszedł w życie z dniem 1 września 1998 r. i z tym dniem wszedł w życie art. 521 Kpk. Natomiast podstawą prawną do wnoszenia przez te podmioty kasacji od orzeczeń kończących postępowanie sądowe, które uprawomocniły się przed dniem 1 września 1998 r. może być wyłącznie przepis art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 1995 r. Nr 89, poz. 443), albowiem przepis ten nie został uchylony przez przepisy wprowadzające Kpk z 1997 r. (art. 3 § 2 tych przepisów) i z tego powodu pozostaje w mocy przez okres w nim wymieniony, czyli do dnia 1 stycznia 1999 r.

Wyrażając ten pogląd Sąd Najwyższy powołał się na argumentację S. Zabłockiego przytoczoną w opracowaniu: Postępowanie kasacyjne w nowym Kodeksie postępowania karnego. Komentarz praktyczny (z. 11, Min. Spraw. W-wa 1997, s. 28-29).

Przyjęcie tego rodzaju poglądu oznacza, że po wejściu w życie Kpk z 1997 r. ani Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny, ani Rzecznik Praw Obywatelskich nie będą mogli wnosić na podstawie art. 521 Kpk kasacji od orzeczeń kończących postępowanie sądowe, które uprawomocniły się przed wejściem w życie Kodeksu. Tym bardziej nie będą ich mogli wnosić na podstawie cyt. ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. po

1 stycznia 1999 r., a to ze względu na upływ terminu w ustawie tej wskazanego.

W konsekwencji Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny oraz Rzecznik Praw Obywatelskich nie będą mogli wnosić kasacji np. w tzw. sprawach rehabilitacyjnych, w których kasacja jest jedynym środkiem prawnym pozwalającym na unicestwienie negatywnych skutków wydanych w przeszłości niesprawiedliwych orzeczeń i naprawienie w ten sposób doznanych przez obywateli krzywd.

Z treści art. 521 Kpk nie można jednak wyprowadzić wniosku, że przepis ten dotyczy wyłącznie orzeczeń, które uprawomocniły się pod rządami obowiązującego Kpk, gdyż nie zawiera on żadnych ram czasowych jego obowiązywania, analogicznie zresztą jak przepisy poprzednio obowiązującego kodeksu postępowania karnego, które takich ram czasowych nie przewidywały dla wnoszenia rewizji nadzwyczajnych.

Sens ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. polegał w rzeczywistości na przyznaniu uprawnień do wnoszenia kasacji Ministrowi Sprawiedliwości - Prokuratorowi Generalnemu oraz Rzecznikowi Praw Obywatelskich, którzy według dawnego Kodeksu, prawa takiego nie mieli oraz dodatkowo w ciągu trzech lat obowiązywania tej ustawy na stworzeniu tym podmiotom nie przewidzianej w dawnym Kodeksie możliwości wnoszenia kasacji od orzeczeń Sądu Najwyższego zapadłych w następstwie rozpoznania rewizji nadzwyczajnych.

Nowy Kpk przejął rozwiązanie umożliwiające wnoszenie kasacji przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego oraz Rzecznika Praw Obywatelskich bez żadnych ograniczeń, choć pozbawił te podmioty z przyczyn oczywistych nadanego im w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. wyjątkowego uprawnienia do wnoszenia kasacji od orzeczeń Sądu Najwyższego zapadłych w następstwie rozpoznania rewizji nadzwyczajnych.

Reasumując, widoczna jest zatem wola ustawodawcy nadania kasacji wnoszonej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego oraz

Rzecznika Praw Obywatelskich charakteru szczególnego jako swoistego środka w obronie praw obywatelskich i interesu społecznego.

Dodatkowym wsparciem słuszności przedstawionego wyżej rozumowania, jest konstytucyjna zasada równości obywateli wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP). Byłoby bowiem naruszeniem tej zasady dzielenie obywateli pokrzywdzonych w minionych latach niesłusznymi orzeczeniami sądowymi na tych, których w ciągu trzech lat obowiązywania art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. zrehabilitowano w trybie kasacji i na tych, których - często z przyczyn od nich samych niezależnych - dobrodziejstwa tego pozbawiono.

Wobec zatem istnienia istotnych wątpliwości na tle stosowania w praktyce art. 521 Kpk, które po wydaniu wskazanego wyżej orzeczenia składu siedmiu sędziów SN mogą prowadzić do ograniczenia wnoszenia kasacji przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego oraz Rzecznika Praw Obywatelskich, udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie staje się niezbędne.

ZASTĘPCA
Rzecznika Praw Obywatelskich

dr Jerzy Świątkiewicz